

საინფორმაციო ბარათი

- რეგიონული ან უმცირესობათა ენების ევროპული ქარტია და ეროვნულ უმცირესობათა დაცვის შესახებ ჩარჩო კონვენცია უმცირესობათა და მათი ენების დაცვის ევროპულ სტანდარტებს წარმოადგენენ.
- ქარტია მსოფლიოში ერთადერთი ხელშეკრულებაა, რომელიც ტრადიციული უმცირესობა და ლინგვისტური ჯგუფების სალაპარაკო ენების დაცვასა და წახალისებას ეხება.
- ევროსაბჭოში გაწევრიანებასთან ერთად საქართველომ აიღო ქარტიის ხელმოწერისა და რატიფიცირების ვალდებულება 2000 წლის 27 აპრილამდე.
- ქარტია იცავს უმცირესობათა ენებს, როგორც საფრთხის წინაშე მდგარ ევროპული კულტურული მემკვიდრეობის ასპექტს. ქარტიის პრეამბულაში წერია, რომ *ევროპაში ისტორიულად გავრცელებული რეგიონალური და უმცირესობათა ენების დაცვა, რომელთაგან ზოგიერთს საბოლოო გაქრობა ემუქრება, ხელს უწყობს ევროპის კულტურული მონაპოვარისა და ტრადიციების შენარჩუნებასა და განვითარებას.*

- ქარტიის 1-ლი მუხლის მიხედვით *რეგიონალური და უმცირესობათა ენები* გულისხმობს ენებს, რომლებიც ტრადიციულად გამოიყენება სახელმწიფოს გარკვეულ ტერიტორიაზე ამ სახელმწიფოს მოქალაქეების მიერ, რომლებიც ქმნიან უფრო მცირერიცხოვან ჯგუფს, ვიდრე მოცემული სახელმწიფოს დანარჩენი მოსახლეობა; და განსხვავდებიან სახელმწიფოს ოფიციალური ენის ან ენებისგან; იგი არ მოიცავს სახელმწიფოს ოფიციალური ენის (ენების) დიალექტებსა და მიგრანტების ენებს.

შესაბამისად, ქარტია არ ითვალისწინებს ოფიციალური ენის დიალექტებს. სწორედ ამიტომ არ არსებობს ვალდებულება, რომ ეს ქარტია გავრცელდეს გამოხატვის იმ ფორმებზე რომლებსაც, საქართველოს ხელისუფლება განიხილავს როგორც ქართული ენის დიალექტებს. ქარტიის მიხედვით სალაპარაკო სტილი განიხილება დიალექტად თუ უმცირესობათა ენად დამოკიდებულია სახელმწიფოს დისკრეციით პოლიტიკურ გადაწყვეტილებაზე.

- ქარტია დაფუძნებულია ეროვნულ სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპების პატივისცემაზე. ქარტიის მიხედვით, უმცირესობათა ენების ხელშეწყობა არ არის სახელმწიფო ენის სწავლების საჭიროებასთან კონფლიქტში. ქარტიის პრეამბულა ხაზს უსვამს კულტურათა ურთიერთპატივისცემის ღირებულებას და ითვალისწინებს, რომ რეგიონალური და უმცირესობათა ენების დაცვა და წახალისება არ უნდა ხორციელდებოდეს ოფიციალური ენების და მთი შესწავლის აუცილებლობის საზიანოდ. ყველა დებულება დაფუძნებულია ვარაუდზე, რომ უმცირესობა ენაზე მოლაპარაკე

ამავდროულად საუბრობს ოფიციალურ ენაზეც. განათლების სფეროს რეგულაციები უზრუნველყოფს ოფიციალური ენის სწავლებას.

ქარტიდან ორენოვანი სწავლების მოდელის არჩევით საქართველოს ხელისუფლებას შეუძლია *დე ფაქტო/არაპირდაპირ* ხელი შეუწყოს ქართული ენის სწავლებას ქვეყნის იმ ნაწილებში, სადაც ეს ენა ჯერ კიდევ არ არის დამკვიდრებული. შესაბამისად, ქარტია შეიძლება გამოიყენოს, როგორც საქართველოში ქართული ენის სწავლების და სამოქალაქო ინტეგრაციის წახალისების ინსტრუმენტი.

- ქართული ენაზე ქარტიის გამოყენება შესაძლებელია ფორმალური/პირდაპირი გზითაც: ხელისუფლებას შეუძლია ქართული ენის „ნაკლებად გამოყენებულ სახელმწიფო ენად“ კლასიფიცირება (ქარტიის 3.1 მუხლი) აზერბაიჯანულ და სომხურ ენების რეგიონებში და შესაბამისად გამოიყენოს ქარტია ამ ტერიტორიაზე (და არა მთელს ქვეყნაში).
- ქარტია არის ინოვაციური და მოქნილი სამართლებრივი ინსტრუმენტი, რომელიც სახელმწიფოს აძლევს საშუალებას აირჩიოს ყველაზე სათანადო ზომები საკუთარ ტერიტორიაზე ენების მდგომარეობის შესაბამისად.
- ქარტიის მთავარი დებულებები დაყოფილია ორ ნაწილად: მეორე ნაწილი ადგენს სახელმწიფოს მიერ მიღებულ მიზნებსა და პრინციპებს. მესამე ნაწილი კი წარმოადგენს ვალდებულებებს შვიდ სფეროში: განათლება, მართლმსაჯულება, ადმინისტრაცია, მედია, კულტურა, ეკონომიკა და სოციალური გარემო, საზღვრის მიღმა გაცვლები. ეს მოიცავს ისეთ ფართო რეგულაციების არეალს როგორცა მაგალითად ორენოვანი სწავლების შემოღება, მხოლოდ უმცირესობათა ენაზე სწავლება, უმცირესობათა ენაზე რადიო სადგურის ჩამოყალიბება და არსებულ სამაუწყებლო არხებზე ამ ენაზე წარმოებული პროგრამების შემოღება. სახელმწიფომ უნდა აირჩიოს 35 ასეთი ვალდებულება.

ასეთი „მენიუს“ სტრუქტურის გათვალისწინებით საქართველოს მთავრობას შეუძლია აირჩიოს ის დებულებები, რომლებიც მას სურს თითოეული ქარტიის მიერ მოცული ენისთვის. „ჭკვიანური რატიფიცირებით“ შესაძლებელია დაფრულ იქნას ისეთი დებულებები, რომლებიც დაკავშირებულია არსებულ ეროვნულ კანონმდებლობასთან და რაღაც დონეზე უკვე განხორციელებულიცაა. ამ მიდგომას ექნება პოლიტიკური და ფინანსური უპირატესობები: რატიფიცირება არ შეცვლის უმცირესობების უფლებების სტატუს კვო-ს (და რატიფიცირების პროცესი პოლიტიკურად გამარტივდება) და მინიმუმამდე დაზოგავს ქარტიის გამოყენების საფინანსო ღირებულებას.

- ვალდებულებების შერჩევასა, ქარტია ქვეყნასა აძლევს საშუალებას, რომ თითოეული უმცირესობის ენას განსხვავებული სტატუსი მიენიჭოს, თუმცა

ამავდროულად ყოველ მათგანს თანაბრად უნდა მოეპყრას. ორივე შესაძლებლობა შეიძლება იყოს პოლიტიკური ინტერესის საგანი.

- უმცირესობათა ენების დაცვა და წახალისება და უმცირესობების და მათი კულტურის პატივისცემა სხვადასხვა ლინგვისტიკის და კულტურის ხალხთა ინტეგრაციის საუკეთესო გზაა. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ქარტია და ეროვნულ უმცირესობათა დაცვის შესახებ ჩარჩო კონვენცია წარმოადგენს ამ სფეროს ევროპული სტანდარტებს, ქარტიის რატიფიცირებით ქვეყანა გაიუმჯობესებს იმიჯს და საერთაშორისოდ წარმოაჩენს მის ეროვნული უმცირესობათა ენის პოლიტიკას, რომელიც ეროვნულ დონეზე შეუმჩნეველია. ევროსაბჭოს ყველა ქვეყანას შეუძლია ბევრი დადებითი მიიღოს ამ ევროპულ სტანდარტების გაშინაგნებით, რაც მათ ეროვნულ პოლიტიკასა და პრაქტიკაში სანდოობასა და ავტორიტეტს გაუუმჯობესებს.
- ქარტია სახელმწიფოებს უმცირესობათა ენების სისტემატური წახალისების საუკეთესო მოდელს სთავაზობს. უფრო მეტიც, მისი რატიფიცირებითა და მონიტორინგით ხელმისაწვდომი გახდება ევროპელი ექსპერტების წრე და მათი ენების პრაქტიკაში გამლიერების მდიდარი გამოცდილება. გარდა ამისა, სახელმწიფოს შეუძლია საერთაშორისო დონეზე წარმოაჩინოს მისი პოზიტიური დამოკიდებულება საკუთარ უმცირესობებთან მიმართებაში.